

**OBRAZOVNA ULOGA KNJIŽNICA  
PRIPREMA GRAĐANA ZA EUROPU ZNANJA**

**THE EDUCATIONAL ROLE OF LIBRARIES  
PREPARING CITIZENS FOR THE EUROPE OF KNOWLEDGE**

*Sonja Špiranec*

Odsjek za informacijske znanosti  
Filozofski fakultet u Zagrebu  
sspiran@ffzg.hr

*Jadranka Lasić-Lazić*

Odsjek za informacijske znanosti  
Filozofski fakultet u Zagrebu  
jlazic@ffzg.hr

Stručni rad / Professional paper  
UDK / UDC 021.02(4)  
Primljeno / Received: 29. 9. 2004.

*Sažetak*

Brojne međunarodne organizacije na europskoj razini donose dokumente koji ne samo da upućuju na korjenitu promjenu pristupa obrazovanju, već obrazovanje stavljaju u središte političkog djelovanja prepoznajući u njemu temeljno uporište za kvalitetno buduće društvo. Postati ravnopravnim sudionikom Europe znanja podrazumijeva usvajanje cjeloživotnog učenja kao osnovnog društveno-političkog načela. Knjižnice u području razvoja sposobnosti koje su pretpostavka za ostvarenje tog načela mogu dati jedinstven doprinos informacijski opismenjujući korisnike, tj. educirajući ih o pretraživanju, pristupu, vrednovanju i korištenju informacija kako bi oni mogli samostalno stjecati znanja. U radu će biti prikazani pojedini programi i dokumenti Europske unije koji tijekom obrazovanja usmjeravaju prema cilju postizanja društva znanja te dokumenti koji izrijeком govore o osposobljenosti građana i ulozi knjižnica u ostvarivanju Europe znanja.

Posebno će se ukazati na koncept informacijske pismenosti kao skupa sposobnosti koje uvjetuju korištenje svih prednosti i potencijala koje donosi društvo znanja. Zadnji je dio rada posvećen konceptu informacijske pismenosti, njegovoj prisutnosti u hrvatskim strateškim dokumentima i primjeni u vidu programa edukacije korisnika. Kao primjer programa

obrazovanja korisnika koji se temelji na elementima informacijske pismenosti predstaviti će se Virtualna učionica Nacionalne i sveučilišne knjižnice.

*Cljučne riječi:* Europska unija, društvo znanja, knjižnice, obrazovanje korisnika, cjeloživotno učenje, informacijska pismenost

### *Summary*

Numerous international organizations are publishing documents which are not only emphasizing new approaches to education, but also putting education into the centre of political action, recognizing it as the basis for the future society. Being a full member of the Europe of Knowledge implies the adoption of lifelong learning as a core social and political principle. Libraries can make a unique contribution in the field of developing the competencies that are a prerequisite of lifelong learning by making their users information literate, i.e. by educating them about information retrieval, access, evaluation and use of information sources, thus preparing them for the independent acquisition of knowledge.

This paper presents documents from the European Union that direct the patterns of education towards a "knowledge society", as well as documents that explicitly emphasize the need for new competencies and the role of libraries in achieving the Europe of Knowledge. The concept of information literacy is identified as a set of competencies that are necessary for the use of all benefits yielded by the information society. The last part of the paper analyzes the state of information literacy in Croatia in the form of strategic documents or user education services. The Virtual Classroom of the National and University Library is presented as a user education programme based on elements of information literacy.

*Keywords:* European Union, knowledge society, libraries, user education, lifelong learning, information literacy

### *Uvod*

Važnost obrazovanja za svakog pojedinca isticana je od Stare Grčke, i danas ne postoji civilizirano društvo koje svojim građanima ne osigurava pravo na školovanje i obrazovanje. Obrazovni sustavi i procesi oduvijek su odražavali stanoviti društveni kontekst, a u današnjem trenutku zahtjevi društva i gospodarstva ne samo da intenzivno utječu, već i preusmjeravaju obrazovne tijekove.

Glavne međunarodne organizacije koje se bave obrazovnom politikom - Unesco, Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD: Organization for Economic Cooperation and Development), Međunarodna organizacija rada (ILO: International Labour Organization), Vijeće Europe, Europska komisija itd., donose brojne dokumente koji ne samo da upućuju na korjenitu promjenu pristupa obrazovanju, već obrazovanje stavljaju u središte političkog djelovanja prepoznajući u njemu temeljno uporište za kvalitetno društvo. Europska unija, želeći postati najkonkurentnijim i najdinamičnijim društvom zasnovanom na znanju, s održivim ekonomskim rastom i društvenom kohezijom,<sup>1</sup> potaknula je niz programa dokumenata i deklaracija<sup>2</sup> u kojima ukazuje na koncepte društva znanja i cjeloživotnog učenja

<sup>1</sup>Lisbon European Council. Presidency conclusions. 2000. [citirano: 2004-09-10]. Dostupno na: [http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/PRESIDENCY\\_CONCLUSIONS\\_Lissabon.pdf](http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/PRESIDENCY_CONCLUSIONS_Lissabon.pdf)

<sup>2</sup>Programi Europske unije i njenih tijela dostupni su na mrežnim stranicama: <http://europa.eu.int> [citirano: 2004-09-10].

kao temelje gospodarskih i socijalnih politika svih članica ove asocijacije. Postati ravnopravnim sudionikom Europe znanja podrazumijeva usvojiti cjeloživotno učenje kao osnovno društveno-političko načelo koje potiče nove predodžbe o tome gdje stječemo obrazovna iskustva i gdje se događa učenje, te upućuje na neke kompetencije koje su pretpostavka za učenje tijekom cijeloga života.

Ako su trendovi obrazovanja na početku 21. st. iskazani terminima cjeloživotnog učenja, društva znanja odnosno društva koje uči, i ako je riječ o društveno odnosno politički relevantnim fenomenima, tada se ni knjižnice ne mogu oglušiti na naznačena opća nastojanja te moraju pokazivati izrazitiji obrazovni angažman.

### *Europa znanja u dokumentima Europske unije*

Europska unija svim svojim postojećim, ali i potencijalnim članicama daje jasne preporuke koje se odnose na novonastale prilike u Europi i koje izrijeком potiču nove pristupe u obrazovanju. Polazište su mnogih dokumenata zaključci sastanka Vijeća Europe održanog 2000. u Lisabonu<sup>3</sup> o novim strateškim ciljevima Unije usmjerenih u prvom redu na stvaranje Europe kao najkonkurentnijeg i najdinamičnijeg društva znanja. Stoga je u preporuke i dokumente koji su uslijedili, poput *Memoranduma o cjeloživotnom učenju* (A memorandum on lifelong learning)<sup>4</sup> ili *Ostvarivanja europskog prostora cjeloživotnog učenja* (Making a European area of lifelong learning a reality),<sup>5</sup> ugrađena misao o cjeloživotnom učenju kao temeljnoj pretpostavci razvoja ljudskih resursa u gospodarstvu i ostvarivanja ideje građanskog društva. Ideja o cjeloživotnom učenju potiče pitanja o mjestu učenja i stjecanja obrazovnog iskustva, s posljedničnom potrebom izgradnje obrazovne infrastrukture koja će uključivati formalne i neformalne oblike obrazovanja te staviti naglasak na korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije u obrazovnim procesima. *Memorandum o cjeloživotnom učenju* naglašava da je pristup informacijama i znanju, zajedno s motivacijom i vještinama koje su potrebne za intelektualno korištenje informacijskih resursa, od izrazite važnosti u bilo kojoj strategiji cjeloživotnog učenja, te ističe šest ključnih poruka usmjerenih na ostvarenje ciljeva:<sup>6</sup> 1. određivanje novog skupa osnovnih vještina potrebnih za sudjelovanje u društvu znanja; 2. ulaganje u ljudske resurse, 3. inovacije u učenju i poučavanju; 4. vrednovanje raznih oblika učenja; 5. podrška kroz savjetovodavne usluge i 6. približavanje učenja domu.

U svojoj projekciji obrazovanja do 2010. godine,<sup>7</sup> Europska komisija upućuje na napuštanje obrazovne paradigme koja je naglašavala usvajanje velike količine

<sup>3</sup>Lisbon European Council. Nav. dj.

<sup>4</sup>Commission of the European Communities. A memorandum on lifelong learning. Brussels, 30. 10. 2000. [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: <http://europa.eu.int/comm/education/policies/lif/life/memoen.pdf>

<sup>5</sup>European Commission. Making a European area of lifelong learning a reality. 2001. [citirano: 2004-09-12]. Dostupno na: [http://europa.eu.int/comm/education/policies/lif/life/communication/com\\_en.pdf](http://europa.eu.int/comm/education/policies/lif/life/communication/com_en.pdf)

<sup>6</sup>Commission of the European Communities. Nav. dj.

<sup>7</sup>European Commission. Education and training 2010 : diverse systems, shared goals [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: [http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/objectives\\_en.html#recognising](http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/objectives_en.html#recognising)

činjenica te ugrađivanje sposobnosti učenja kao temeljnog načela obrazovnih procesa ("learning to learn" ili "učiti kako učiti"). Tu sintagmu koja podrazumijeva sposobnost pretraživanja informacija i samostalnog stjecanja znanja afirmiraju i ostali dokumenti Europske komisije usmjereni na izgradnju informacijskog društva, a koji su dostupni putem krovnog tematskog portala pod nazivom *Information Society* (Informacijsko društvo).<sup>8</sup>

Iz navedenih se očitovanja tijela Europske unije prepoznaje njen stav da kvalitetu života, pa i demokraciju društva u smislu aktivne participacije građana nije moguće ostvariti bez sposobnosti trajnog obnavljanja, nadogradnje i stjecanja novih znanja, ali i osposobljenosti za pristup i korištenje informacija.

Ovako usmjereni pristupi nedvosmisleno ukazuju na potencijalnu ulogu knjižnica i informacijskih ustanova, no činjenica je da navedeni dokumenti ne ističu dovoljno takav doprinos te ga izriječkom navode na samo nekoliko mjesta (primjerice, u *Memorandumu o cjeloživotnom učenju* knjižnice se spominju samo jedanput).

S druge strane, knjižnična je zajednica prepoznala svoju ulogu te se očitovala o politici tijela Europske unije. EBLIDA<sup>9</sup> (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations), primjerice, upućuje na knjižnice kao neophodan čimbenik neformalnog učenja, te na važnost sposobnosti samostalnog i aktivnog pretraživanja informacija i stjecanja znanja, u okviru kojih bi se knjižnice mogle pokazati kao važan element obrazovne infrastrukture koju pojedinci u sve većoj mjeri koriste tijekom cijeloga života. Mnogobrojni informacijski stručnjaci<sup>10</sup> upozoravaju na činjenicu da je u žarištu europske politike skrb o tehnološkoj infrastrukturi i informatičkim vještinama,<sup>11</sup> te da takva politika zanemaruje činjenicu da su one nedovoljna pretpostavka za samostalno pretraživanje, pristup i korištenje informacija te trajno stjecanje i nadogradnju znanja. Potreban je skup sposobnosti koje se u zajednici informacijskih stručnjaka pa i šire, a osobito u anglosaksonskim zemljama nazivaju informacijskom pismenošću.

---

<sup>8</sup>Program Information Society dostupan je na adresi [http://europa.eu.int/pol/infso/index\\_en.htm](http://europa.eu.int/pol/infso/index_en.htm). Među mnogobrojnim dokumentima dostupnim u okviru ovog programa u kojima se govori o osposobljenosti za baratanje informacijama u svrhu učenja tijekom cijeloga života moguće je izdvojiti već spomenuti *A memorandum on lifelong learning* i *Making a European area of lifelong learning a reality*, potom dokumente poput *eEurope 2005 : an information society for all* [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: [http://europa.eu.int/information\\_society/eeurope/2002/news\\_library/documents/eeurope2005/eeurope2005\\_en.pdf](http://europa.eu.int/information_society/eeurope/2002/news_library/documents/eeurope2005/eeurope2005_en.pdf), ili *Council resolution on the employment and social dimension of the information society*. 1999. [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: [http://europa.eu.int/comm/employment\\_social/knowledge\\_society/councilen.pdf](http://europa.eu.int/comm/employment_social/knowledge_society/councilen.pdf)

<sup>9</sup>EBLIDA. The role of libraries in lifelong learning. 2001. [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: [http://www.eblida.org/position/LLL\\_Statement\\_June01.htm](http://www.eblida.org/position/LLL_Statement_June01.htm)

<sup>10</sup>Usp. Muir, A.; C. Oppenheim. Report on developments world-wide on national information policy. 2001. [citirano: 2004-10-12]. Dostupno na: [http://www.lahq.org.uk/directory/prof\\_issues/nip](http://www.lahq.org.uk/directory/prof_issues/nip). Vidjeti i: Webber, S.; B. Johnston. Conceptions of information literacy : new perspectives and implications. // *Journal of information science* 26, 6(2000), 381-397.

<sup>11</sup>Kada je riječ o informatičkoj pismenosti ili računalnim vještinama, strateški i politički dokumenti Europske unije navode termine *ICT literacy, media literacy, digital literacy*.

Tek u zadnje dvije godine i u dokumentima Unije nalazimo prve tragove koji izrijeком upućuju na informacijsku pismenost kao sastavni dio politike ove asocijacije. U svom prilogu Svjetskom sastanku na vrhu o informacijskom društvu (World Summit on Information Society) objavljenom u svibnju 2003. očituje se o ključnim načelima oblikovanja informacijskog društva za svakoga, pri čemu se u petoj točki uz cjeloživotno učenje upućuje na informacijsku pismenost kao polazište za izgradnju kompetencija potrebnih za korištenje prednosti koje nudi informacijsko društvo.<sup>12</sup>

### *Informacijska pismenost: potencijalan doprinos knjižnica europskim strategijama*

U društvu kakvom teži Europska unija knjižnice mogu dati jedinstven i specifičan doprinos svojom predodređenošću za podupiranje ključnih ciljeva koji se izravno ili neizravno odnose na pristup i korištenje znanja i informacija te učenje, a koji je moguće tumačiti kroz koncept informacijske pismenosti.

U literaturi postoje brojne definicije informacijske pismenosti (vidjeti, npr., definicije koje donosi ALA,<sup>13</sup> te autori D. Bawden,<sup>14</sup> S. Webber i B. Johnston<sup>15</sup>), čiju okosnicu čine pronalaženje, pristup, vrednovanje i korištenje informacija, uza sve konotacije koje ovi procesi poprimaju u složenom informacijskom okruženju s kojim se trenutno suočavamo (etika korištenja, svijest o važnosti informacija, informacija kao pretpostavka za osobni i društveni razvoj).

Usmjerenost europske politike na oblikovanje infrastrukture za cjeloživotno učenje i razvoj oblika učenja na daljinu odnosno tehnološki podržanog učenja ne potiču samo jači edukacijski angažman knjižnica bilo koje vrste, već takve napore čine neophodnima. Naime, uspjesi u izgradnji informacijsko-komunikacijskih mreža postaju izlišni ukoliko korisnici, uz informatičku odnosno računalnu pismenost, nisu

<sup>12</sup>European Union. EU contribution to the draft declaration of principles and the EU views on the action plan in a summary. 2003. [citirano: 2004-09-12]. Dostupno na: [http://europa.eu.int/information\\_society/topics/ecom/doc/all\\_about/international\\_aspects/wsis/contribution\\_declar.pdf](http://europa.eu.int/information_society/topics/ecom/doc/all_about/international_aspects/wsis/contribution_declar.pdf)

<sup>13</sup>U ALA-inoj definiciji tvrdi se da su informacijski pismene osobe "one koje su naučile kako učiti ... jer znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako ih koristiti na svima razumljiv način ... to su osobe pripremljene na učenje tijekom cijelog života". Prema: American Library Association. Presidential Committee on Information Literacy. Final Report. 1998. [citirano: 2004-09-12]. Dostupno na: <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlpubs/whitepapers/presidential.htm>

<sup>14</sup>U informacijskoj se pismenosti isprepliću kompetencije korištenja knjižnica, računala, medija i digitalne građe, a tek njihov zbir stvara temelje za učenje tijekom cijeloga života. Prema: Bawden, D. Information and digital literacies : a review of concepts. // *Journal of documentation* 57, 2(2001), 218-259.

<sup>15</sup>Informacijsko se opismenjivanje sastoji od usvajanja primjerenoga informacijskog ponašanja u svrhu dolaženja do one informacije koja će zadovoljiti informacijsku potrebu, i to bez obzira na medij, a uključuje i kritičku osviještenost o važnosti mudrog i etičkog korištenja informacija. Važno je da informacijska pismenost ne bude reducirana na knjižnične ili računalne vještine, već poimana kao odgovor na kulturni, društveni i ekonomski razvoj informacijskog društva. Prema: Webber, S.; B. Johnston. Nav. dj.

osposobljeni za pretraživanje, pristup, vrednovanje i korištenje informacija, riječju, ako nisu informacijski opismenjeni. Strategije učenja na daljinu podrazumijevaju visok stupanj individualnog rada te osposobljenosti za samostalno učenje na izvorima informacija, kojih korisnik mora biti svjestan te se njima služiti na optimalan način. Stoga se o informacijskoj pismenosti učestalo govori kao o preduvjetu za učenje tijekom cijeloga života.<sup>16</sup> Bez takvih kompetencija, informacijska infrastruktura postaje svrhom samoj sebi.

Za europska strateška usmjerenja informacijska je pismenost važna i u segmentu ublažavanja jaza između razvijenih i manje razvijenih država, odnosno između "informacijski bogatih i informacijski siromašnih zemalja". Pokazalo se da se u slabije razvijenim zemljama, unatoč razvoju informacijsko-komunikacijske infrastrukture, malo koriste dostupne informacije kao najvažniji resurs današnjice koji pretpostavlja produktivnost u svim sferama života.<sup>17</sup> Razlog je tomu nedostatak vještina i znanja koja su pretpostavka za korištenje izvora informacija. Države u kojima je informacijska pismenost prisutna i kao politička strategija (SAD, Kanada, Australija, skandinavske zemlje), raširenost koncepta temelje na:<sup>18</sup>

- postojanju organizacija, mreža i profesionalnih udruženja koje promiču koncept informacijske pismenosti te provode informacijsko opismenjivanje,
- razvijenim knjižničnim sustavima i mrežama,
- usmjeravanju obrazovnog sustava (škola, sveučilišta) na cjeloživotno učenje, na koncept "učiti kako učiti" kao cilja obrazovanja, uz posljednu zainteresiranost sustava obrazovanja za usvajanje vještina pristupa, pronalaženja, vrednovanja i korištenja informacija,
- upoznatosti knjižničara i nastavnog osoblja s konceptom informacijske pismenosti, te na
- mnoštvu programa informacijske pismenosti, koji su mahom objavljeni na internetu i koji se mogu koristiti na daljinu.

Europsko je knjižnično okruženje, unatoč nedovoljnoj zastupljenosti koncepta informacijske pismenosti i nedvosmislenog isticanja uloge knjižnica u stvaranju Europe znanja, po uzoru na anglosaksonske zemlje, na lokalnoj i nacionalnoj razini počelo upućivati na potrebu informacijskog opismenjivanja te u tom smislu provoditi konkretne mjere. Gradeći na tradiciji obrazovanja korisnika, knjižnice proširuju i produbljuju programe edukacije korisnika te počinju aktivno oblikovati tradicionalna i virtualna obrazovna okruženja oslanjajući se na modele

<sup>16</sup>Špiranec, S. Informacijska pismenost : ključ za cjeloživotno obrazovanje. // Edupoint : časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju 2(2004), 2-7.

<sup>17</sup>Pejova, Z. Information literacy : an issue which requests urgent action in developing countries and countries in transition. White paper prepared for UNESCO, the U.S. National Commission on Libraries and Information Science and the National Forum on Information Literacy. Prague, 2003. [citirano: 2004-09-25]. Dostupno na: <http://www.nclis.gov/libinter/infolitconf&meet/papers/pejova-fullpaper.pdf>

<sup>18</sup>Isto, str. 4.

informativne pismenosti, od kojih su neki nastali u Europi (SCONUL,<sup>19</sup> LIK,<sup>20</sup> Big 6 skills<sup>21</sup>). Elementi modela čine sadržajna težišta programa obrazovanja, a u ukupnosti su usmjereni izgrađivanju kompetencija koje će omogućiti učenje tijekom cijeloga života.

Obrazovna funkcija u svijetu knjižničarstva, dakako, nije novost. Nekada se ona uglavnom usmjeravala na podučavanje o informacijskim izvorima koje knjižnica posjeduje, no nove informacijsko-komunikacijske tehnologije te opći kontekst cjeloživotnog učenja obrazovanje u knjižnicama dovodi na prekretnicu, zahtijevajući od knjižnica da korisnike educiraju o informacijama neovisno o mjestu pohrane ili pristupa, te učine odmak od uvriježenog učenja usmjerenog na određene alate, primjerice kataloge knjižnice (*tool-based approach*), prema učenju usmjerenog na koncepte (*concept-based learning*). Programe obrazovanja, prema tome, trebalo bi oblikovati u odnosu na opće koncepte rješavanja problema.

### *Informacijska pismenost u hrvatskim strateškim dokumentima i knjižnicama*

Koncept informacijske pismenosti potekao je iz zajednice informacijskih stručnjaka odnosno knjižničara, koji su i danas u svijetu glavni pokretači inicijativa vezanih za ovaj koncept. U Hrvatskoj slična nastojanja nisu prisutna niti u vidu programa edukacije korisnika knjižnica niti u hrvatskim strateškim (političkim) dokumentima.

Iako Hrvatska zasada ne poduzima korake izravno vezane za informacijsko opismenjivanje građana, u društvenom se kontekstu događaju promjene potaknute izgradnjom informacijskog društva i širenjem ideje cjeloživotnog učenja. Najpoznatiji strateški dokumenti doneseni u Hrvatskoj koji o tome govore objedinjeni su projektom "Hrvatska u 21. stoljeću", koji u potprogramima "Odgoj i obrazovanje" i "Informacijska tehnologija" navode smjernice i ciljeve poput osposobljenosti za aktivno građanstvo, samoostvarivanja trajnim učenjem, usvajanja transferabilnih

<sup>19</sup>Model SCONUL-a (Society of College, National & University Libraries) određuje informacijski opismenjenu osobu kao onu koja je sposobna prepoznati informacijske potrebe, uočavati načine rješavanja problema, postavljati strategije traženja informacija, locirati i pristupiti informacijama, usporediti i vrednovati informacije, organizirati ih, primijeniti i priopćiti te sintetizirati i stvarati nove informacije. Prema: SCONUL. Information skills in higher education. October 1999. [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: [http://www.sconul.ac.uk/activities/inf\\_lit/seven\\_pillars.html](http://www.sconul.ac.uk/activities/inf_lit/seven_pillars.html)

<sup>20</sup>Sustav učenja informacijskih kompetencija LIK (Lernsystem Informationskompetenz) nastao je u Njemačkoj, a definira četiri temeljne kompetencije: prepoznavanje i opisivanje informacijske potrebe, pronalaženje informacija, vrednovanje informacija i izvora, obrada i prezentiranje informacija. Prema: Lernsystem Informationskompetenz. 2002. [citirano: 2004-08-20]. Dostupno na: <http://www.lik-online.de/ik-modell.html>

<sup>21</sup>Autori ovog modela, Eisenberg i Berkowitz, određuju šest ključnih vještina koje su potrebne za informacijsko opismenjivanje: definiranje zadaće, određivanje strategije traženja, lociranje i pristup informacijama, njihovo korištenje, sinteza i vrednovanje. Prema: Eisenberg, M.; Berkowitz. The big six skills : information literacy for the information age [citirano: 2004-08-21]. Dostupno na: <http://www.big6.com/files/Big6Matching.pdf>

znanja i vještina ili snalaženja u golemoj bujici informacija, koji mahom pretpostavljaju informacijsku opismenjenost.

Dok knjižnice u svijetu uslugu edukacije korisnika temeljenu na konceptu informacijske pismenosti koriste kao način podrške općih nastojanja izgradnje infrastrukture za cjeloživotno učenje, u hrvatskom knjižničarstvu takva nastojanja nisu prepoznatljiva. Trenutno jedini primjer programa obrazovanja koji se izrijeком temelji na elementima informacijske pismenosti u Hrvatskoj nalazimo u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.<sup>22</sup> Nazvan *Virtualna učionica NSK*, program nudi osam modula i Završni ispit za samoprocjenu znanja. Moduli se temelje na odrednicama modela informacijske pismenosti u svijetu, a redom obuhvaćaju: definiranje informacijskog problema, vrste i korištenje informacijskih izvora, pronalaženje informacijskih izvora u knjižnicama, strategije pretraživanja, knjižnični katalog NSK, informacije na World Wide Webu, vrednovanje informacija i citiranje literature.

### *Zaključak*

Uloga informacija kao proizvodnog resursa ravnopravnog kapitalu, radu i prirodnim resursima univerzalno je prepoznata, a analizom pojedinih ključnih dokumenata i programa Europske unije kao pokretača integracijskih procesa u Europi potvrđuje se stav ove asocijacije da će uspjeh u novom stoljeću ovisiti o informacijskim kompetencijama kao neophodnim elementima cjeloživotnog učenja.

Usprkos artikulaciji takvih zahtjeva u ključnim dokumentima kao što su to *Memorandum o cjeloživotnom učenju* ili *Stvaranje europskog prostora visokog obrazovanja*, većina se napora u Europi ipak usmjereava na tehnološku infrastrukturu i razvoj računalnih vještina odnosno digitalne pismenosti.

Knjižnice u svijetu, primarno u anglosaksonskim zemljama, a sve intenzivnije i u Europi, na te izazove odgovaraju oblikovanjem programa informacijskog opismenjivanja korisnika, koje je postalo nezaobilazno za normalno funkcioniranje u u društvu 21. stoljeća.

Takva su nastojanja komplementarna nastojanjima Europske unije jer koncepti učenja na daljinu (*e-learning*) ili elektroničkih vlada (*e-government*) zahtijevaju od korisnika visok stupanj individualnog rada te osposobljenosti za samostalno učenje na izvorima informacija, gdje knjižnice mogu dati svoj specifičan doprinos.

---

<sup>22</sup>Virtualna učionica NSK [citirano: 2004-11-08]. Dostupno na: [http://www.nsk.hr/usluge/edukacija\\_korisnika/virtualna-ucionica/index.html](http://www.nsk.hr/usluge/edukacija_korisnika/virtualna-ucionica/index.html)



LITERATURA

American Library Association. Presidential Committee on Information Literacy. Final Report. 1998. [citirano: 2004-09-12]. Dostupno na: <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlpubs/whitepapers/presidential.htm>

Bawden, D. Information and digital literacies : a review of concepts. //Journal of documentation 57, 2(2001), 218-259.

Commission of the European Communities. A memorandum on lifelong learning. Brussels, 30. 10. 2000. [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: <http://europa.eu.int/comm/education/policies/lll/life/memoen.pdf>

Council resolution on the employment and social dimension of the information society. 1999. [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: [http://europa.eu.int/comm/employment\\_social/knowledge\\_society/councilen.pdf](http://europa.eu.int/comm/employment_social/knowledge_society/councilen.pdf)

EBLIDA. The role of libraries in lifelong learning. 2001. [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: [http://www.eblida.org/position/LLL\\_Statement\\_June01.htm](http://www.eblida.org/position/LLL_Statement_June01.htm)

eEurope 2005 : an information society for all [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: [http://europa.eu.int/information\\_society/eeurope/2002/news\\_library/documents/eeurope2005/eeurope2005\\_en.pdf](http://europa.eu.int/information_society/eeurope/2002/news_library/documents/eeurope2005/eeurope2005_en.pdf)

Eisenberg, M.; B. Berkowitz. The big six skills : information literacy for the information age [citirano: 2004-08-21]. Dostupno na: <http://www.big6.com/files/Big6Matching.pdf>

European Commission. Education and training 2010 : diverse systems, shared goals [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: [http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/objectives\\_en.html#recognising](http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/objectives_en.html#recognising)

European Commission. Making a European area of lifelong learning a reality. 2001. [citirano: 2004-09-12]. Dostupno na: [http://europa.eu.int/comm/education/policies/lll/life/communication/com\\_en.pdf](http://europa.eu.int/comm/education/policies/lll/life/communication/com_en.pdf)

European Union. EU contribution to the draft declaration of principles and the EU views on the action plan in a summary. 2003. [citirano: 2004-09-12]. [http://europa.eu.int/information\\_society/topics/ecom/doc/all\\_about/international\\_aspects/wsis/contribution\\_declar.pdf](http://europa.eu.int/information_society/topics/ecom/doc/all_about/international_aspects/wsis/contribution_declar.pdf)

Lernsystem Informationskompetenz. 2002. [citirano: 2004-08-20]. Dostupno na: <http://www.lik-online.de/ik-modell.html>

Lisbon European Council. Presidency conclusions. 2000. [citirano: 2004-09-10]. Dostupno na: [http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/PRESIDENCY\\_CONCLUSIONS\\_Lissabon.pdf](http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/PRESIDENCY_CONCLUSIONS_Lissabon.pdf)

Muir, A.; C. Oppenheim. Report on developments world-wide on national information policy. 2001. [citirano: 2004-10-12]. Dostupno na: [http://www.lahq.org.uk/directory/prof\\_issues/nip](http://www.lahq.org.uk/directory/prof_issues/nip)

Pejova, Z. Information literacy : an issue which requests urgent action in developing countries and countries in transition. White paper prepared for UNESCO, the U.S. National Commission on Libraries and Information Science and the National Forum on Information Literacy. Prague, 2003. [citirano: 2004-09-25]. Dostupno na: <http://www.nclis.gov/libinter/infolitconf&meet/papers/pejova-fullpaper.pdf>

SCONUL. Information skills in higher education. October 1999 [citirano: 2005-01-12]. Dostupno na: [http://www.sconul.ac.uk/activities/inf\\_lit/seven\\_pillars.html](http://www.sconul.ac.uk/activities/inf_lit/seven_pillars.html)

Špiranec, S. Informacijska pismenost - ključ za cjeloživotno obrazovanje. // Edupoint : časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju 2(2004), 2-7.

Virtualna učionica NSK [citirano: 2004-11-08]. Dostupno na: [http://www.nsk.hr/usluge/edukacija\\_korisnika/virtualna-ucionica/index.html](http://www.nsk.hr/usluge/edukacija_korisnika/virtualna-ucionica/index.html)

Webber, S.; B. Johnston. Conceptions of information literacy : new perspectives and implications. // Journal of information science 26, 6(2000), 381-397.